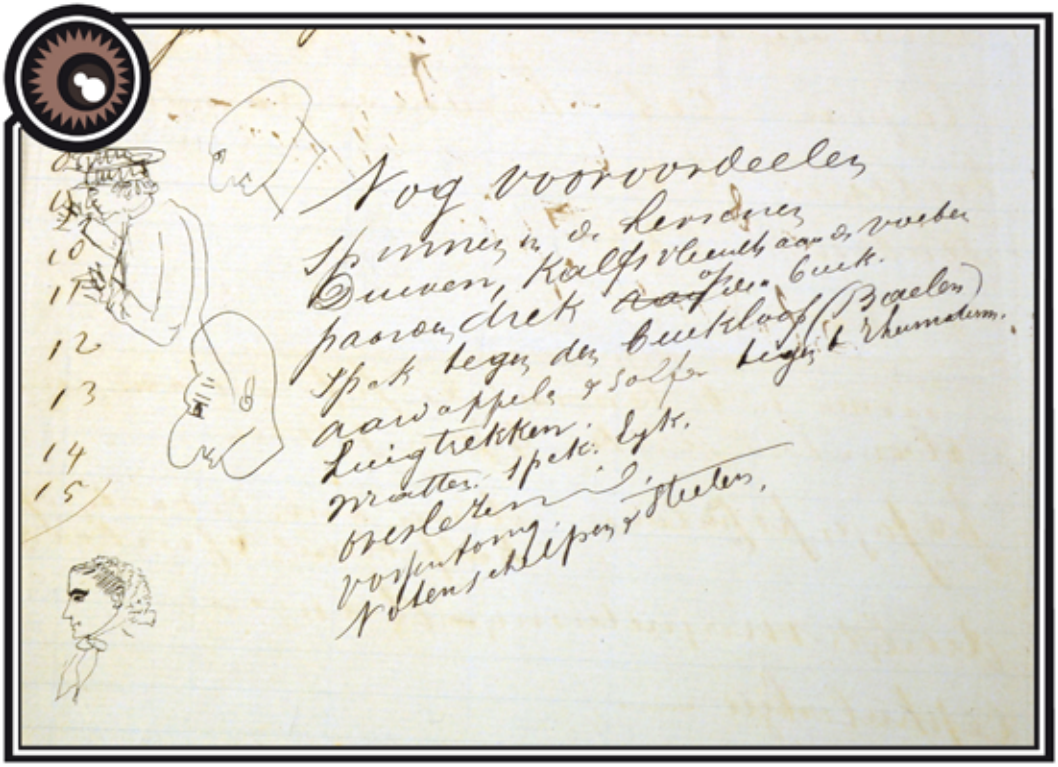
object van de maand
april 2012 nr. 53

De doedels van de dokter
Stadsarchief Turnhout

Weinig mensen zullen in het feestjaar 2012 bij "Bekende Turnhoutenaar" spontaan aan Jan Renier Snieders (1812-1888) denken. En toch: Snieders, een lokale arts, was in het midden van de negentiende eeuw de meest gelezen Vlaamse schrijver. De Tom Lanoye van 1850 als het ware, ook al stond de Nederlandstalige literatuur toen nog in haar kinderschoenen. In zijn schaarse vrije tijd schreef hij zo'n twintig boeken, naast talloze artikels en gelegenheidsgedichten. De Kempen en zijn dokterspraktijk vormden doorgaans de achtergrond voor zijn verhalen, met als bekendste titels "De Meesterknecht" (1855) en "De Lelie van 't Gehucht" (1860). Anno 2012 vind je ze niet meer terug in de boekhandel maar wel nog vlot op Google Books. Het Stadsarchief bewaart een groot deel van Snieders' manuscripten, met doorhalingen, verbeteringen en ... doedels.

Snieders groeit op in Bladel, net over de grens in Noord-Brabant, in een groot en erg katholiek gezin. Na de Belgische onafhankelijkheid in 1830 studeert hij geneeskunde in Leuven. Als arts vestigt hij zich in 1838 in Turnhout en gezien zijn functie behoort hij er al snel tot het "establishment". Snieders is niet alleen huisdokter voor een hele regio, hij krijgt ook belangrijke opdrachten: wetsdokter, dokter in de internaten van Sint-Jozef en het Heilig Graf, van het bureel van weldadigheid (het toenmalige OCMW), het "gasthuis", het ouderlingenhuis en de gevangenis. Zijn archief bevat ondermeer notaboekjes met recepten, medische verslagen en een "journal des accouchements" dat een aangrijpend beeld schetst van wat het moet zijn geweest om te bevallen in 1844. Maar Snieders schrijft dus ook voor het plezier. Hoewel, hij vindt het even belangrijk om zijn lezers "op te voeden" met stichtende lectuur. Dankzij zijn broer August, in Antwerpen redacteur en later hoofdredacteur van "Het Handelsblad", kan hij zijn eerste verhalen publiceren. Zijn debuutroman, "Het Kind met den Helm", verschijnt in 1852, en daarna volgen de titels die hem nationale bekendheid bezorgen: "De Hut van Wartje Nulph" (1853), "Dorpsverhalen" (1854) en "De Meesterknecht" (1855).

Deze eenvoudige vertellingen, waarin het goede het slechte overwint, worden bestsellers. Net als zijn broer ontpopt Snieders zich als een voorvechter van de Vlaamse zaak, tegen de verfransing. Reeds in 1842 is hij dan ook één van de medestichters van "De Dageraed", een Turnhouts "taal- en letterkundig genootschap", waarvan hij de voorzitter wordt. De leden lezen elkaar voor uit eigen, uiteraard Nederlandstalig, werk.

Vanaf 1866 gaat het echter mis. Hij krijgt te maken met persoonlijke tegenslagen, twee van zijn dochters overlijden op jonge leeftijd, en hij heeft het erg moeilijk met het tanend gezag van de kerk. Ruzie met meer liberale stadsgenoten leidt in 1870 tot de ontbinding van "De Dageraed". En zijn initiatief om in 1875 in Turnhout een eigen afdeling van het Davidsfonds op te richten, is in de eerste plaats een reactie tegen de "slechte boeken" van de plaatselijke "Volksbibliotheek". Zelf schrijft Snieders in deze periode romans vol zedenpreken waarin vrijzinnigen worden afgeschilderd als schurken, dronkaards en profiteurs. Ook als dokter is hij op latere leeftijd erg conservatief: bij het schrijven van een rapport over de woontoestand van de Turnhoutse arbeiders kan hij het niet laten op te merken dat het toch vooral de "vuurdrank" (jenever) en de "noodlottige herberg" zijn die het de arbeiders verhinderen eigenaar te worden van een eigen huis.
Tegen het einde van zijn leven keert Snieders met drie romans over de Kempen terug naar de schrijfstijl van zijn beginjaren. Dan slaat het noodlot weer toe. Zijn vrouw overlijdt in 1883, het jaar erna komt zijn zieke zoon om bij een brand en in 1888 sterft een dochter. Jan Renier Snieders overlijdt twee weken later, op 9 april 1888.

Tekst: Bart Sas
Foto: Bram Luyts

Turnhoutse Route voor Archief en Musea

gegevens :

Archief van Jan Renier Snieders, doos IV, I, f, manuscript met korte aantekeningen voor een artikel over "Vooroordelen", bijgelovige praktijken uit de volksgeneeskunde [ca. 1880?] en doos VII, 4, manuscript van "Dokter Marcus"

inventaris :

Stadsarchief Turnhout - TRAM 41
Grote Markt 1, B-2300 Turnhout

bibliografie :

- "Jan Renier Snieders (Bladel 22.11.1812 – Turnhout 9.4.1888)", in: S. BRIJS, *Korrels in gods grote zandbank. Schrijvers van Turnhout,* Turnhout, 2006, p. 37-49.
- A. KEERSMAEKERS, "De Turnhoutse bijdrage tot de letterkunde", in: H. DE KOK en E. VAN AUTENBOER, *Turnhout. Groei van een stad,* Turnhout, 1983, p. 439-441.
- E. VAN AUTENBOER en H. DE KOK, *Een eeuwfeest. Renier Snieders + 1888 Jozef Simons ° 1888,* Turnhout, 1988.
- A. VERMANT, *Proeve tot inventarisering van het literair archief Jan Renier Snieders aanwezig in het Stadsarchief te Turnhout,* Antwerpen, 1972. (onuitgegeven proefwerk)

Het object van de maand is een initiatief van TRAM 41. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze website (www.tram41.be, doorklikken naar Object van de Maand) Op deze website vindt u ook meer informatie over TRAM 41 en zijn verschillende componenten.

Contact: TRAM 41 - Stadhuis , Grote Markt 1, B - 2300 Turnhout
Tel: + 32 14 44 33 98 • tram41@turnhout.be • www.tram41.be

v.u.: Francis Stijnen, Tielendijk 53, 2300 Turnhout, +32 14 44 33 11

Met steun van de Vlaamse overheid
ERKEND MUSEUM
stad TURNHOUT